

Motion till riksdagen 2023/24:667

av Anna Vikström och Mathias Tegnér (båda S)

Lagstiftning om ekocid

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att undersöka möjligheten att få till stånd en lagstiftning om ekocid och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Det pågår betydande miljöskadliga verksamheter runt om i vår värld som driver klimatförändringarna som utarmar livsmiljöer och ekosystem. Klimatet och ekosystemen befinner sig under en oerhörd press med mänskligt lidande och oöverskådliga ekonomiska konsekvenser som följd. De våldsamma brändernas framfart, den utbredda och mångåriga torkan, de återkommande orkanernas massiva förödelse och översvämningarnas katastrofala följder utgör ett allvarligt hot mot vårt samhälle och vår planet. Det kanske allvarligaste miljöbrottet på senare tid är sprängningen av Kachovkadammen i Ukraina, en händelse som förstört förutsättningarna för många ekosystem för lång tid framöver. Utan en frisk miljö klarar vi inte klimatomställningen.

Efter ett historiskt enhälligt beslut från Europaparlamentets utskott för juridiska frågor i mars 2023 har Europaparlamentet officiellt uttryckt sitt stöd för att inkludera brott på ekocidnivå i EU:s reviderade direktiv om skydd av miljön genom straffrätt (miljöbrottsdirektivet). Den text som godkändes av parlamentet fastställer att ”medlemsstaterna ska se till att varje handling som orsakar allvarlig och antingen omfattande eller långsiktig eller oåterkallelig skada behandlas som ett brott av särskilt allvar och bestraffas som sådant enligt medlemsstaternas rättsordningar”. Detta ligger nära den internationella definition av ekocid som utarbetades av en oberoende panel av experter år 2021.

Europaparlamentet röstade redan i februari 2022 för att uppmuntra alla medlemsstater att främja erkännandet av ekomord enligt Romstadgan och ”ta djärva initiativ för att bekämpa straffriheten för miljöbrott på global nivå”. Europaparlamentet (EP) antog 2021 också ett betänkande som efterlyser ett starkt EU-stöd och skydd av klimatet och miljöaktivister. EP uppmanar EU att göra bekämpandet av straffrihet vid miljöbrott

globalt till en av sina främsta utrikespolitiska prioriteringar och anser att EU bör göra större ansträngningar för att stödja fördrivna personer på grund av klimatförändringar. För att minska och förebygga skador på miljön kommer Europaparlamentet att förstärka de två befintliga EU-reglerna om miljöbrott (ECD) och miljöansvarsdirektivet (ELD).

Romstadgan omfattar de allvarligaste brotten som angår hela det internationella samfundet och är grunddokumentet för Internationella brottsmålsdomstolen i Haag (ICC). Brott som idag faller under ICC:s jurisdiktion är folkmord, brott mot mänskligheten, krigsförbrytelser och aggressionsbrott.

Om ekocid skulle omfattas i Romstadgan till följd av ett brott kan gottgörelse ske genom nationella domstolar eller genom ICC. Begreppet ekocid är inte nytt. Under den period då Romstadgan förhandlades var ekocid med i diskussionerna men det förhandlades bort vid antagandet.

Ett projekt initierat av European Law Institute (ELI) avsåg att bidra till debatten om definitionen av ekocid som ett brott mot mänskligheten och ge konstruktiv analys av den oberoende expertpanelens rapport om ekocid. Projektet avsåg också att erbjuda en rättslig grund för antagande av EU-lagstiftning och bidra till att öka medvetenheten om hur brottet ekocid kan införas inom Romstadgan. Det finns nu en föreslagen definition från projektet som övergripande lyder: ”Med ’ekocid’ avses i denna stadga olagliga eller hänsynslösa handlingar som begås med insikt att det finns en påtaglig sannolikhet för allvarliga och antingen vidsträckta eller långsiktiga skador för miljön som orsakats av dessa handlingar.” (Förtydligande definitioner framgår av deras förslag.)

Ur ett miljöperspektiv är det tydligt att det saknas tillräcklig lagstiftning mot storskalig miljöförstöring. Arbete måste ske för att öka de juridiska möjligheterna att utkräva ansvar. Straffriheten är idag omfattande för miljöbrott och förstörelse av livsmiljöer. Det saknas globala verktyg med tillräcklig jurisdiktion för att hantera dessa frågor och med möjlighet att utkräva ansvar av individer i relation till konsekvenserna av deras handlingar och beslut. En ekocidlag skulle kunna komma till rätta med de värsta angreppen på miljön. Därför vill vi få till stånd en lagstiftning om ekocid.

Anna Vikström (S)

Mathias Tegnér (S)